

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Datum 2024-06-10
Diarienummer SBN/2024:109Handläggare
Maritha Hörsing
Telefon 010-234 60 48

Samhällsbyggnadsnämnden

Insamlingsorganisation i egen regi eller entreprenad

Bakgrund

Samhällsbyggnadsnämnden gav samhällsbyggnadsförvaltningen 2023-08-24 i uppdrag att inför införandet av fastighetsnära insamling utreda om Mjölby kommun fortsatt ska bedriva insamling av kommunalt avfall i egen regi eller om insamlingen ska upphandlas (SBN/2023:135 § 100, Systemlösning för fastighetsnära insamling av förpackningar – Beslut).

Sammanfattning

I uppdraget efterfrågades en utredning genomförd av extern konsult. Utredningen skulle belysa kostnader och eventuella skillnader mellan egen regi jämför med upphandlad entreprenad. Rapporten väger för- och nackdelar med de olika utförandena utifrån flera aspekter där både hårda och mjuka värden beaktats. Utredningen har genomförts av extern konsult och resultatet presenteras i en rapport som ligger till grund för ett beslutsfattande gällande framtida insamlingsutförande av avfall i Mjölby kommun. Inom ramen för denna rapport har en kartläggning utförts av de olika insamlingsutförandenas möjligheter och utmaningar. Slutsatsen av utredningen är att Mjölby kommun har goda förutsättningar att fortsätta insamling av kommunalt avfall i egen regi. Det finns många fördelar som talar för det kopplat till Mjölby kommuns förutsättningar så som flexibilitet, kundkontakter, kontroll och kvalitet i insamlingen. Den ekonomiska aspekten är inte av större betydelse då kostnadsnivån för en egen regi och insamling på entreprenad bedöms som likvärdig. Av den anledningen föreslår förvaltningen att låta konkurrensutsätta insamlingen av kommunalt avfall.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse Insamlingsorganisation i egen regi eller entreprenad
SBN/2024:109

Rapport Driftform för insamling av avfall, Miljö & Avfallsbyrån, 2024-05-16
PM egen regi eller entreprenad

Samhällsbyggnadsförvaltningens förslag till beslut

1. Samhällsbyggnadsnämnden beslutar att uppdra åt kommunstyrelsen att lägga ut avfallshanteringen av fastighetsnära insamling av kommunalt avfall på entreprenad

Tjänsteskrivelse

Datum 2024-06-10
Diarienummer SBN/2024:109

Beslutet skickas till
Akten
Kommunstyrelsen
VA-avfallschef

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Johan Cöster
Förvaltningschef

Maritha Hörsing
VA-Avfallschef

Driftform för insamling av avfall

Mjölby kommun

2024-05-16

Förord

I mars 2024 fick Miljö & Avfallsbyrån i uppdrag av Mjölby kommun att genomföra en utredning om driftform för insamlingen av avfall.

Uppdraget har genomförts i samarbete med en projektgrupp inom Mjölby kommun bestående av

Victoria Lejon
Jessica Andersson
David Stribrny
Per Andersson
Patricia Olsson
Maritha Hörsing

Konsultinsatsen har utförts av Henrik Säfvestad med stöd Karin Engström. Kvalitetsgranskning har genomförts av Sara Stenberg. Samtliga vid Miljö & Avfallsbyrån.

Västerås 2024-05-16

Henrik Säfvestad
Uppdragsledare

Sammanfattning

Insamling av avfall i Mjölby kommun sker idag i egen regi. Samhällsbyggnadsförvaltningen i Mjölby kommun har fått i uppdrag av samhällsbyggnadsnämnden att utreda kostnaderna för att hantera insamling i egen regi kontra via upphandlad entreprenad. Utredningen ska innehålla kvalitativa och kvantitativa aspekter av frågan i relation till Mjölby kommuns Vision 2045 och värdegrund. Mjölby kommun har tagit hjälp av Miljö & Avfallsbyrån för genomförande av utredningen. Utredningen omfattar frågor om bland annat flexibilitet, kvalitet, kontroll, driftsäkerhet och ekonomi.

Miljö & Avfallsbyrån har under 2023 genomfört en utredning om fastighetsnära insamling (FNI) åt Mjölby kommun. Utredningen visar att ett insamlingsystem med fyrfack sammantaget är det mest lämpliga systemet och det är det systemet som utredningen om driftform baseras på.

Det finns goda förutsättningar för Mjölby kommun att fortsätta insamling av kommunalt avfall i egen regi. Det finns många fördelar som talar för det kopplad till Mjölby kommuns förutsättningar så som flexibilitet, kundkontakter, kontroll och kvalitet i insamlingen. Den ekonomiska aspekten är inte av större betydelse då kostnadsnivån för en egen regi och insamling på entreprenad bedöms som likvärdig.

Den viktigaste aspekten för att fortsätta med insamling i egen regi är att kommunen har rådighet vid systemomställningen till fastighetsnära insamling med fyrfack.

Att fortsätta insamling i egen regi bedöms ligga i linje med kommunens Vision 2045 och värdegrund:

Livs villkor – Möjlighet att hålla hög kvalitet för tjänster och service utifrån kunders behov.

Medborgare och kunder i fokus – Kommunen har kontrollen ända fram till kundernas kärn och kan anpassa och utveckla tjänster efter kundernas behov.

Professionellt bemötande – Det är kommunen som möter kunderna vid insamlingen och kan leda och utbilda insamlingspersonalen utifrån behov och önskemål.

Samverkan för förbättring – Kommunen har möjlighet till intern och extern samverkan för att skapa förbättringar och effektivare verksamhet.

Kreativt förhållningssätt – Kommunen har rådighet över utvecklingen av insamlingen och kan anpassa, utveckla och förbättra insamlingen utefter kunders och omvärldens behov, önskemål och krav.

Innehåll

1	INLEDNING	6
1.1	Bakgrund och syfte	6
1.2	Förutsättningar och avgränsningar.....	6
2	NULÄGESBESKRIVNING	6
3	MÅL OCH STRATEGIER.....	7
3.1	Vision 2045	7
3.2	Värdegrund	7
4	BESKRIVNING AV DRIFTFORMER.....	8
4.1	Egen regi	8
4.2	Upphandlad entreprenör.....	8
5	FÖR- OCH NACKDELAR MED OLIKA DRIFTFORMER	9
5.1	Flexibilitet och utvecklingsmöjligheter	9
5.2	Kvalitet	9
5.3	Kontroll	10
5.4	Driftsäkerhet.....	10
5.5	Ekonomi.....	11
5.6	Byte av driftform.....	11
5.7	Sammanställning av för- och nackdelar.....	13
6	INSAMLINGSVERKSAMHETEN MED FNI	14
7	KOSTNADSBERÄKNINGAR	14
7.1	Kostnader FNI med fyrfack i egen regi	15
7.1.1	Investeringar	15
7.1.2	Årlig kostnad	16
7.2	Kostnader FNI med fyrfack på entreprenad	17
7.3	Kostnadsjämförelse	17
8	KONSEKVENSER	18
8.1	Investeringar.....	18
8.2	Upphandlingar.....	18
8.3	Kompetens	18
8.4	Organisation och övertalighet	18
8.5	Lokaler och ytor	19
8.6	Samordningsmöjligheter	19
8.7	Kris och beredskap	19
8.8	Tidplan	19
8.9	Kvarvarande kostnader	20
9	SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER	21
10	REFERENSER.....	22

Bilagor

Bilaga 1   *Beräkningsförutsättningar*

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Insamling av avfall i Mjölby kommun sker idag i egen regi. Samhällsbyggnadsförvaltningen i Mjölby kommun har fått i uppdrag av samhällsbyggnadsnämnden att utreda kostnaderna för att hantera insamling i egen regi kontra via upphandlad entreprenad. Utredningen ska innehålla kvalitativa och kvantitativa aspekter av frågan i relation till Mjölby kommuns Vision 2045 och värdegrund.

1.2 Förutsättningar och avgränsningar

Miljö & Avfallsbyrån har under 2023 genomfört en utredning om FNI åt Mjölby kommun. Utredningen visar att ett insamlingssystem med fyrfack sammantaget är det mest lämpliga systemet. Underlag och resultat från FNI-utredningen är även underlag i denna utredning avseende driftform.

I utredningen utgås från följande förutsättningar:

- att insamlingsverksamheten från fastighetsnära insamling sker med fyrfackssystem för småhus.
- att FNI sker med separata kärl i flerbostadshus

Mjölby kommun har bistått med diskussioner om förutsättningar, har fångat viktiga aspekter och lämnat uppgifter till utredningen.

2 Nulägesbeskrivning

Mjölby kommun har totalt 28 300 invånare och 13 300 permanentboende hushåll. 6 850 av dessa är villahushåll och 6 500 är lägenhetshushåll. Det finns ca 300 fritidshus i kommunen.

Insamling av avfall sker i egen regi och är organiserad i Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Insamlingsverksamheten har i dagsläget tre fordon (en sidlastare och två baklastare, varav en med kran för tömning av underjordsbehållare) och tre chaufförstjänster.

Insamling av mat- och restavfall sker för närvarande i separata plastpåsar och läggs i gemensamma behållare. Matavfallet ska sorteras ut i ”gröna påsen” för att sedan kunna sorteras genom optisk sortering. Omlastning av påsarna sker vid Hulje avfallsanläggning inför vidare transport till sortering. Den optiska sorteringen av mat- och restavfallspåsar och

efterföljande behandling sker vid Tekniska Verkens anläggning i Linköping. Under våren 2023 fattade Tekniska Verken beslut om att lägga ner den optiska sorteringsanläggningen den sista december 2026 och införa FNI i fyrfackskärl för småhusen i Linköpings kommun.

Nästan hälften av lägenheterna i Mjölby har insamling av mat- och restavfall i krantömda behållare. Totalt finns det i nuläget 92 st krantömda behållare där restavfall och matavfall i gröna påsen samlas in gemensamt. Resterande insamling sker i kärl.

Cirka hälften av lägenheterna i flerbostadshus uppges ha FNI av förpackningar, ca 3 400 av 6 500 lägenhetshushåll. Insamlingen av förpackningar sker i kärl och sker via ett auktorisationssystem. Utöver den fastighetsnära insamlingen i flerbostadshus sker även insamling av förpackningar vid de 16 ÅVS:er som finns i kommunen.

Omlastning sker för närvarande på Hulje avfallsanläggning. Mjölby kommun planerar för en ombyggnation av Hulje avfallsanläggning (Hulje 2.o) omfattande bland annat nya garage, ny personalbyggnad, omlastning och ÅVC samt ytor för hantering av material och massor.

3 Mål och strategier

3.1 Vision 2045

Vision 2045 antogs av kommunfullmäktige 2022-06-14 och skildrar hur det ska vara i Mjölby kommun 2045. Visionen omfattar tre delar; livsmiljö, livsvillkor och livskraft.

Livsmiljö – en attraktiv plats, varierat boende, långsiktig markförsörjning och lätt att förflytta sig. Tillväxt sker hållbart och balanserat.

Livsvillkor – jämlika villkor, många och varierande mötesplatser, lätt att göra sin röst hörd, säkert och tryggt med omfattande arbetsmarknad. God kvalitet på service och tjänster,

Livskraft – tillväxtmotor, livsmedel och matproduktion, utbildningshub, resurssmarta arbetssätt och cirkulär ekonomi.

3.2 Värdegrund

Kommunens värdegrund beskriver vad Mjölby kommun står för och det förhållningssätt som ska genomsyra verksamheten. Värdegrunden består av fyra delar:

Medborgare och kunder i fokus - utgår från medborgarens och kundens behov, önskemål och rätt till delaktighet.

Professionellt bemötande - bemöter medborgare och kunder på ett kompetent och respektfullt sätt.

Samverkan för förbättringar - ser samverkan som en förutsättning för värdeskapande förbättringar.

Kreativt förhållningsätt - är engagerade och modiga och ser utmaningar som möjligheter och fokuserar på resultat

4 Beskrivning av driftformer

Det finns ett flertal olika driftformer som kan vara aktuella för insamling av avfall. Denna utredning omfattar driftformerna egen regi i förvaltningsform och upphandlad entreprenör.

4.1 Egen regi

Huvudformen för verksamhet i egen regi är förvaltningsform och så bedrivs verksamheten i Mjölby kommun. Kommunen styr, finansierar och driver verksamheten. De folkvalda politikerna har direkt kontroll över verksamheten genom den politiska organisationen och förvaltningens medarbetare utför tjänsterna.

4.2 Upphandlad entreprenör

Verksamhet som utförs på uppdrag av kommunen, mot en ekonomisk ersättning, ska upphandlas och då oftast genom en offentlig upphandling. Offentlig upphandling är en lagreglerad inköpsprocess som regleras bland annat av lagen om offentlig upphandling (LOU) och bygger på EU-direktiv.

Vid en upphandling ska upphandlingsunderlag tas fram där bland annat krav på entreprenören och genomförande av tjänster formuleras.

Även om kommunen upphandlar en verksamhet ligger ansvaret kvar, och kommunen är fortfarande huvudman och skyldig att se till att kommuninvånarna får de tjänster som de kan förvänta sig.

Vid en upphandlad verksamhet sköter entreprenören insamlingen av avfall. Entreprenören tillhandahåller erforderligt antal fordon och personal samt övrigt som krävs för insamlingsverksamheten.

5 För- och nackdelar med olika driftformer

5.1 Flexibilitet och utvecklingsmöjligheter

Med flexibilitet avses möjligheten till anpassning av insamlingsverksamheten till vid varje tidpunkt rådande omständigheter. Det kan till exempel innebära behov av förändring av utrustning på fordon, antal och typ av fordon, behållare med annan tömningsteknik eller bemanning. Detta kan vara viktigt vid utveckling av verksamheten som till exempel vid förändring av insamlingssystem. Insamling i egen regi underlättar utveckling och förändringar av insamlingen.

Förändringar kan vara svårare att genomdriva när insamlingen utförs på entreprenad i jämförelse med om den sköts i egen regi eftersom det i entreprenaden ligger ett avtal till grund för verksamheten. Detta innebär extra krav på beställarens förmåga till framsynthet och planering i samband med upphandlingen. I upphandlingen måste kommunen kunna specificera vilka förändringar, och med vilken omfattning, som kommer ske under avtalstiden, annars riskerar upphandlingen att resultera i ett avtal med högre prisnivå. Entreprenören kan även hänvisa till avtalet och inte vilja gå med på avsteg eller ändrade förutsättningar.

Investering och ägande av fordon kan vara begränsande vad gäller flexibilitet. Leasing kan ge en ökad flexibilitet vid behov av andra fordonstyper då leasingavtal ofta omfattar en kortare tidsperiod jämfört med avskrivningstiden vid ett köp av fordon.

Sammantaget ger en egen-regi-verksamhet en större flexibilitet jämfört med insamling på entreprenad. Samverkan med andra kommuner eller kommunala bolag kring exempelvis tillgång till specialfordon, reservbil eller extra personal kan ge en ökad flexibilitet i en egen-regi-verksamhet.

5.2 Kvalitet

Med kvalitet avses kvaliteten på utförda tjänster men även kvalitet på insamlade fraktioner. Kvaliteten på utförda tjänster återspeglas bland annat i kundnöjdheten. Missade tömningar eller placering av kärl efter tömning är exempel med koppling till kvalitet på utförda tjänster. Kvalitet på insamlade fraktioner avser fraktionernas renhet.

Det kan uppstå behov för Mjölby kommun att snabbt vidta kvalitetshöjande insatser eller andra åtgärder i insamlingssystemet. Det kan innebära ett utökat eller förändrat arbetssätt för insamlingspersonalen genom till exempel ökade kvalitetskontroller eller förändrat arbetssätt vilket även kan påverka fler personalgrupper än bara insamling. Genomförandet av dessa förändringar underlättas av att avfallet hämtas av

den egna organisationen med egen personal då åtgärder i insamlingen har direkt koppling till budget och inte till ett långvarigt avtal med en entreprenör.

Vid insamling i egen regi kan insamlingspersonalen bistå i utveckling av kvalitetsarbetet genom förändringar i exempelvis service och kommunikation mot kunder.

Vid insamling på entreprenad krävs flera års framförhållning och planering. Här handlar det ytterst om att ställa rätt krav i upphandlingen och att följa upp dessa. Mjölby kommun kan dock samtidigt kräva av entreprenören att kvalitetsbrister ska åtgärdas och slipper själv att engagera sig i hur bristerna ska avhjälpas, om det finns stöd för det i avtalet.

Sammantaget ger insamling i egen regi möjlighet till högre kvalitet jämfört med insamling på entreprenad.

5.3 Kontroll

En egen-regi-verksamhet ger kommunen rådighet över insamlingen vilket innebär en direkt kontroll över personal, insamlingsfordon och ekonomi. Rådigheten inkluderar utveckling och förändringar av insamlingsssystemet och de tjänster som erbjuds samt vid vilken tidpunkt detta ska ske. Vid insamling på entreprenad regleras detta via avtal.

Vid drift i egen regi sker mötet med kunder med egen personal vilket gör att kommunen har rådighet och kontroll över hur kommunikationen sker och vilken information som lämnas. Insamlingspersonalen blir verksamhetens ansikte utåt.

Vid insamling på entreprenad har kommunen inte samma kontroll utan det hanteras via avtalet med entreprenören. Det är entreprenören som är den som har kontakten med kunden.

Sammantaget ger insamling i egen regi möjlighet till bättre kontroll på verksamheten jämfört med insamling på entreprenad.

5.4 Driftsäkerhet

Insamling på entreprenad kan ge en högre driftsäkerhet jämfört med insamling i egen regi. En entreprenör har ofta mer personal, ofta i en större organisation, som kan utföra samma uppgift då de oftast är verksamma i många kommuner. Till exempel om en arbetsledare blir sjukskriven, eller slutar kan en entreprenör lättare kalla in en ny. På samma sätt kan en entreprenör lättare få fram ett nytt fordon vid ett eventuellt fordonshaveri.

Däremot finns en risk att entreprenören går i konkurs vilket drastiskt skulle påverka kommunen.

För en egen-regi-verksamhet kan driftsäkerheten öka genom till exempel inter samordning med bemanning. Även samverkan kommuner emellan kring exempelvis tillgång till specialfordon, reservbil eller extra personal kan öka driftsäkerheten i en egen-regi-verksamhet.

Sammantaget har en egen-regi-verksamhet vanligen inte samma möjligheter som en entreprenör, genom sin större organisation, kan ha.

5.5 Ekonomi

Insamling på entreprenad innebär att kostnader är förutsägbara då verksamheten regleras via ett avtal. Kostnadsökningar som till exempel fordons haverier får entreprenören stå för. På motsvarande sätt tillfaller effektiviseringar av verksamheten entreprenören.

För en egen-regi-verksamhet är oförutsedda kostnader som till exempel fordons haverier något den egna organisationen får stå för själv. Å andra sidan kan också välskötta fordon minska kostnaderna och effektiviseringar tillfaller kommunen med lägre kostnader som följd.

Det kan vara en nackdel för en egen regi verksamhet med tunga investeringar i fordon, lokaler mm som upptar investeringsutrymme för verksamheten men detta kan lösas via leasingavtal och hyra av lokaler. Leasing och hyra av lokaler resulterar dock vanligen i högre årlig kostnad.

Det kan ofta bli kostsamt när en entreprenör tar höjd för eventuella justeringar, ändringar och anpassningar som kan behöva ske i driften vid utveckling och förändring av insamlingen på några års sikt. I en egen-regi-verksamhet, som inte är styrd av ett flerårigt avtal, tas kostnaden för förändringar när förändringarna genomförs. Samverkan kommuner emellan kring exempelvis tillgång till specialfordon, reservbil eller extra personal kan minska kostnaden då flera organisationer kan dela på resurser.

5.6 Byte av driftform

Det finns många exempel på kommuner som har gått över till insamling i egen regi, däribland Vamas (Malung-Sälens kommun) och Sydnärkes kommunalförbund (Hallsberg, Lekeberg, Askersund och Laxå)

Vamas lyfter särskilt fram frågan om rådighet över personal, fordon och kundkontakter som viktiga aspekter. Sydnärkes kommunalförbund nämner också rådighet som den viktigaste aspekten. Sydnärkes kommunalförbund bedrev tidigare insamling i egen regi i två

medlemskommuner och upphandlad entreprenör i två kommuner. Den egna insamlingsverksamheten räknade också på upphandlingen och var konkurrenskraftig jämfört med inkomna anbud. Beslutet blev då att gå över till egen regi i samtliga medlemskommuner.

Insamling av avfall blir mer komplex med tiden och införande av FNI accentuerar detta ytterligare. Det är en utmaning att upphandla kvalitet och flexibilitet vilket ställer stora krav på upphandlingar. Det resulterar ofta i att entreprenörer blir pressade och att det blir en diskrepans mellan levererad och upphandlad nivå vad gäller kvalitet och flexibilitet. Avfall Sverige ser en tydlig trend kring insamling i egen regi. Av Sveriges kommuner har ca 2/3 av insamling på entreprenad. Av de med insamling på entreprenad funderar ca 20 % på att ta över insamling i egen regi. Av de med egen regi är det ca 10 % som funderar på att lägga ut insamlingen på entreprenad.

En utredning genomförd av Avfall Sverige visar att kontroll och uppföljning av kvaliteten på insamlingen har visat sig vara viktigt vid val av driftform. Kostnaden för insamling visade sig inte vara en tydlig faktor, då både kommuner med egen regi och upphandlad insamling uppgav att de får den lägsta insamlingskostnaden. Utredningen kartlade också varför en kommun eller organisation hade en viss driftform. Nedan visas de mest betydande aspekterna vad gäller val av driftform.

Orsak till insamling i egen regi

1. Kontinuitet och långsiktighet
2. Politiskt beslut
3. Ökad flexibilitet och möjlighet till innovativa lösningar
4. Bättre kommunikation med kund
5. Lägre kostnad

Orsak till insamling på entreprenad

1. Egen regi kräver mycket interna resurser och kompetens, upphandling av en entreprenör är effektivare
2. Tradition, det har varit så länge
3. Politiskt beslut
4. Lägre kostnad

5.7 Sammanställning av för- och nackdelar

I Tabell 1 nedan redovisas en sammanställning av för- och nackdelar utifrån aspekterna ekonomi och drift, innefattande flexibilitet, kvalitet, kontroll och driftsäkerhet.

Tabell 1 För- och nackdelar med olika driftformer.

Aspekt		Egen regi	Entreprenad
Ekonomi	Fördelar	Effektiviseringar tillfaller Mjölby kommun Ingen upphandling	Förutsägbara kostnader på grund av avtal Haverier får hanteras av entreprenören
	Nackdelar	Risk för kostnadsökningar Haverier är eget ansvar Kan vara investeringstungt	Kostnaderna bundna till avtal Effektiviseringar tillfaller entreprenören Regional konkurrens avgör prissättning
Drift	Fördelar	Flexibilitet Kvalitet på utförda tjänster Egen kontroll Direkt kundkontakt Verksamhetens ansikte utåt Rådighet	Entreprenörens ansvar Ansvarig för kvalitet
	Nackdelar	Sårbarhet Personaltillgång Kompetensförsörjning Låg redundans	Bundet till avtal Krishantering Konkurs

Drift i egen regi ger större kontroll på verksamheten och en flexibilitet som är svårare att få vid drift på entreprenad där beställaren är bunden till ett avtal. Ett avtal kan dock ge beställaren trygghet i och med att kostnaderna är förutsägbara och entreprenören sköter insamlingen.

En egen-regi-verksamhet ger kommunen större möjlighet till direktkontakt med kunder och ger möjlighet att anpassa verksamheten för att hålla hög kvalitet på utförda tjänster.

6 Insamlingsverksamheten med FNI

Mjölby står inför förändringar av insamlingssystemet i och med införande av fastighetsnära insamling av förpackningar. Kommunen har beslutat att införa fyrfack som insamlingssystem för småhus och separata kärl för flerbostadshus. Insamlingen innebär följande:

Fordon

I FNI-utredningen har behovet av fordon beräknats utifrån de förutsättningar vad gäller behovet av antal tömningar per år och prestationstalet för småhus i tätort respektive landsbygd. Antalet fordon som Mjölby kommun behöver, inklusive reservbilskapacitet, uppgår till 5 st fyrfacksbilar och 2 st tvåfackade baklastare samt 1 st enfackad baklastare med kran. I dag har verksamheten totalt 3 insamlingsfordon.

Insamlingspersonal

Baserat på antal hämtningar i tätort respektive landsbygd för de olika fordonstyperna är personalbehovet 8,1 tjänster. Det är en ökning med drygt 5 tjänster från dagens 3 chaufförstjänster.

Ytor och lokaler

Garageplatser för behöver utökas för totalt 8 st insamlingsfordon. På samma sätt behöver personalbyggnad utökas för att rymma drygt 8 personal omfattande omklädningsrum, fikarum, förråd, kontor, mötesrum, mm.

7 Kostnadsberäkningar

Det finns exempel på kommuner där insamling i egen regi sker till lägre kostnad jämfört med anbud från entreprenörer. Det finns också exempel på det omvända förhållandet.

I en upphandlad insamlingsverksamhet kan entreprenadpriset vid en upphandling variera stort beroende på hur den lokala och regionala marknaden ser ut för insamlingsentreprenörer och vilken konkurrenssituation som råder. En entreprenör som kan samordna sin verksamhet med entreprenader i flera angränsande kommuner kan ofta ge ett lägre pris än om entreprenören inte har den samordningsmöjligheten.

Å andra sidan kan en enskild entreprenör vara så etablerad i en region att det inte finns någon konkurrens, vilket kan medföra högre pris.

I en insamlingsverksamhet i egen regi finns möjlighet att, i viss mån, styra kostnaderna direkt. Kommunen kan välja typ av fordon, underhåll, hur fordonen ska bemannas samt hur fordonen ska nyttjas genom t.ex. skiftkörning för ökat nyttjande av fordon och effektiviseringar kommer direkt kommunen till del. På motsvarande sätt kan dock även kostnadsökningar påverka kommunen då de inte är skyddade av avtalspriser.

För beslutet om egen regi eller insamling via entreprenör är kostnaderna ofta inte avgörande. Entreprenadpriser varierar stort av olika skäl som beskrivits ovan. Också förmågan att kostnadsoptimera en verksamhet i egen regi varierar stort och det går inte att säga generellt att det ena eller det andra ger den billigaste insamlingen.

7.1 Kostnader FNI med fyrfack i egen regi

Kostnaderna för införande av FNI med fyrfack i egen regi har beräknats i detalj i FNI-utredningen. Nedan presenteras behovet av investeringar och de årliga kostnaderna för ett system med FNI med fyrfack.

7.1.1 Investeringar

Som FNI-utredningen visar krävs det stora investeringar för införande av FNI med fyrfack, se Tabell 2.

Tabell 2 Sammanfattning av beräknade investeringskostnader för fullt utbyggt FNI i småhus och flerbostadshus.

	Fyrfack + sep. kärl (Mkr)
Kärl, förpackningar ¹	31,1
Fordon ²	32,2
Summa, Mkr	63,3

- 1) I beräkningen ingår alla fraktioner i fyrfackskärl eller tvåfackskärl och förpackningskärl i flerbostadshus, men inte för verksamheter.
- 2) I fordonskostnaden ingår även fordon för hämtning av avfall från verksamheter eftersom antalet beräknade fordon inkluderar hämtning av mat- och restavfall hos verksamheter.

Enligt tabellen ovan innebär fullt utbyggt FNI en investering i fordon om ca 32,2 Mkr. Denna investering görs inte om verksamheten läggs ut på entreprenad. Det finns även möjlighet att lägga investeringen i kärl på en entreprenör. Det är en ovanlig och troligtvis kostsam lösning. Kostnaden

för kärlen bakas då in i tömningspriset. Kärlen kan sedan övergå i kommunens ägo vid avtalstidens slut.

Den planerade ombyggnationen av Hulje avfallsanläggning innebär investering i nya garage för insamlingsfordon samt personalutrymme för insamlingspersonal. Omfattningen av investeringen i Hulje för dessa delar är inte känt men rör sig troligen om ett flertal miljoner kronor.

7.1.2 Årlig kostnad

I FNI-utredningen har den ungefärliga årliga kostnader för insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper beräknats och inkluderar alla kostnader associerade med insamlingen se Tabell 3. De kostnader som presenteras är bruttokostnader och den ersättning som kommunen kommer erhålla från producenterna har inte inkluderats.

Tabell 3. Beräknade årskostnader för Mjölby avseende insamling av matavfall, restavfall, förpackningar och returpapper jämfört med nuvarande hantering, Mkr/år.

	Nuvarande	Fyrfack + sep. kärl
Administration, kundtjänst	2,0	2,0
Kärl	0,4	3,7
Påsar, inkl. distribution	1,1	1,5
Insamling, bilar	3,1	9,5
Insamling, personal	2,3	6,2
Omlastning	0,5	0,9
Transport mat- och restavfall	0,5	0,5
Behandling mat- och restavfall	6,1	2,6
ÅVS/LIP*	0,3	2,3
Totalt	16,4	29,1

*LIP: Lättillgängliga insamlingsplatser. Ny benämning för återvinningsstation (ÅVS)

Enligt tabellen ovan så framgår att kostnaden för insamlingsverksamheten (insamling fordon och personal) beräknats till 15,7 Mkr vid fullt utbyggt FNI. Det är den kostnaden som påverkas om insamlingsverksamheten läggs ut på entreprenad. Övriga kostnader har bedömts kvarstå.

7.2 Kostnader FNI med fyrfack på entreprenad

Det är mycket svårt att veta vad entreprenadkostnaden skulle hamna på i Mjölby kommun om insamlingen skulle läggas ut på entreprenad. För att få en bild av möjliga entreprenadpriser så har tömningspriser från ett flertal genomförda upphandlingar omfattande fyrfack analyserats. Två prislistor med tömningspriser har valts ut för att illustrera ett möjligt kostnadsintervall för en upphandlad entreprenad. Den lägre kostnadsnivån illustrerar en kommun med bra förutsättningar för en effektiv insamling i en region med bra konkurrens. Entreprenaden antas vara väl fungerande och beställaren nöjd med utförandet.

Den högre kostnadsnivån illustrerar i sin tur en mindre kommun med inte lika goda förutsättningar för en effektiv insamling i en region med sämre konkurrens.

Den hypotetiska entreprenadkostnaden beräknas utifrån den dimensionering av insamlingssystemet vid fullt utbyggd FNI med fyrfack som genomfördes i FNI-utredningen och redovisas i Tabell 4. I Bilaga 1 framgår kärstorlekar och antal tömningar per år för respektive avfallsfraktion.

Tabell 4 Beräknad entreprenadkostnad för två prislistor med olika tömningspriser, lägre resp. högre

	Lägre (Mkr/år)	Högre (Mkr/år)
Entreprenadkostnad	15	20

En entreprenadkostnad vid en faktisk upphandling i Mjölby kommun kan bli lägre eller högre än det intervall som presenteras ovan.

7.3 Kostnadsjämförelse

Vid en jämförelse mellan den beräknade kostnaden för FNI med fyrfack i egen regi och intervallet för entreprenadkostnaden framgår att kostnaderna är likvärdiga, se Tabell 5.

Tabell 5 Insamlingskostnad för egen regi jämfört med insamling på entreprenad

	Entreprenad Lägre (Mkr/år)	Egen regi (Mkr/år)	Entreprenad Högre (Mkr/år)
Insamlingskostnad	15	15,7	20

8 Konsekvenser

8.1 Investeringar

Vid insamling på entreprenad är investeringsbehovet lägre. Kommunen behöver inte göra investeringar i fordon och de planerade ombyggnationerna vid Hulje behöver inte heller ta hänsyn till behovet av garageplatser för insamlingsfordon och inte heller personalutrymmen för insamlingspersonalen. Det är entreprenören som får tillhandahålla fordon, personal och lokaler. Kostnaden kommer dock belasta kommunen under entreprenadtiden.

8.2 Upphandlingar

Vid båda driftformerna behöver flertalet upphandlingar göras. Det som skiljer i huvudsak är upphandling av fordon jämfört med upphandling av en insamlingsentreprenad. Även upphandling av kärl för FNI kan läggas på entreprenören.

Upphandling av fordon har kommunen gjort tidigare och är en relativt enkel upphandling med kravställande på fordon mm. En upphandling av en insamlingsentreprenad är en mycket mer komplex upphandling där krav på entreprenören och utförande av tjänsterna tydligt måste beskrivas.

8.3 Kompetens

Kommunen har kompetens för fortsatt insamlingen i egen regi. Däremot krävs rekrytering av tillkommande insamlingspersonal.

Vid insamling på entreprenad krävs ett kompetensskifte från utförarorganisation till beställarorganisation vilket bedöms kunna ske med befintlig personal inom ledning, ekonomi, utveckling och administration. Det är viktigt att kommunen har bra kompetens som beställare vid genomförande av upphandlingar men också för kontroll, uppföljning och revision under entreprenadtiden.

8.4 Organisation och övertalighet

Vid insamling på entreprenad krävs ett skifte från utförarorganisation till beställarorganisation.

Vid insamling på entreprenad blir insamlingspersonal övertaliga och även tjänster på kommunens verkstad kan påverkas då de till stor omfattning nyttjas av den egna insamlingsverksamheten. I övrigt bedöms inte organisationen påverkas vid ett skifte av driftform.

8.5 Lokaler och ytor

Behovet av lokaler och ytor minskar vid insamling på entreprenad. Garage för insamlingsfordon och personalbyggnad för insamlingspersonal blir överflödiga. Likaså kommer behovet av verkstadsytor minska.

Kommunens planer för ombyggnation av Hulje avfallsanläggning behöver revideras vid en eventuell övergång till entreprenad på grund av minskat behov av garageplatser, personalutrymmen och körytor för fordon.

8.6 Samordningsmöjligheter

Kommunen har möjlighet att samordna den egna-regi-verksamheten internt genom att personal inom insamlingen även kan bemanna ÅVC och utföra andra tjänster inom kommunen. Det ger en möjlighet till effektiviseringar då till exempel personal kan nyttjas inom flera verksamheter.

Som nämnts tidigare finns det även samordnings- och samverkansmöjligheter med grannkommuner för till exempel specialfordon, reservfordon, extrapersonal, utbyte av erfarenheter, genomförande av försök eller kampanjer.

Vid insamling på entreprenad är det inte möjligt med samma samordningsmöjligheter, varken internt eller med andra kommuner.

8.7 Kris och beredskap

Den egna-regi-verksamheten omfattas av kommunens krisledningsorganisation vilket innebär att kommunen har full rådighet att göra anpassningar eller förändringar av insamlingsverksamheten i händelse av en kris.

Om insamlingen läggs ut på entreprenad kan det vara svårare för kommunen att kunna styra entreprenören för att till exempel anpassa utförande av tjänster i händelse av kris.

8.8 Tidplan

Enligt lagstiftningen ska FNI vara infört till 2027 vilket betyder att en upphandlad entreprenör bör vara på plats och FNI infört före dess. Dessutom upphör avtalet om optisk sortering med Tekniska Verken i Linköping då anläggningen avvecklas vid årsskiftet 2026/2027

En upphandling av en insamlingsentreprenad är en relativt komplex upphandling. Upphandlingsdokumentet brukar vara omfattande och det krävs att kommunen tar ställning i många frågor kring krav på entreprenören, tjänster och gränssnitt mellan kommunen och

entreprenören. Det kan vara rimligt att räkna med att det tar ca 6 månader från att upphandlingsdokumenten påbörjas till att upphandlingen annonseras. Den formella processen kring annonsering, utvärdering, tilldelning, marginal för överprövning och kontraktsteckning brukar omfatta ca 6 månader.

Leveranstider för fordon är lång och för fyrfacksfordon har den senaste tiden haft 15-18 månaders leveranstid. Införande av fyrfack skulle kunna genomföras på ca 3 månader vilket betyder att fyrfacksfordonen bör vara levererade under september 2026. Det innebär att beställningen av fyrfackfordon behöver göras senast mars 2025.

Eftersom en framtida entreprenör med allra största sannolikhet behöver beställa fordon medför detta att en eventuell upphandling av en insamlingsentreprenad borde ha påbörjats redan mars 2024. Det innebär att tidplanen för genomförande av en insamlingsupphandling redan är mycket snäv.

För en upphandling av fordon till den egna-regi-verksamheten är tidplanen inte riktigt så kritisk. Framtagande av upphandlingsdokument går betydligt snabbare och upphandlingsprocessen bedöms inte ta lika lång tid. Upphandlingsarbetet bör påbörjas under hösten 2024 så att beställningen av fyrfacksfordon kan ske senast mars 2025.

Försenas införande av FNI till efter årsskiftet 2026/2027 så behöver matavfallsfrågan lösas då befintlig anläggning för optisk sortering avvecklas.

8.9 Kvarvarande kostnader

Vid en eventuell övergång till insamlingsentreprenad kommer det i princip inte vara några kvarvarande kostnader från den egna-regi-verksamheten. En eventuell nyinvestering i insamlingsfordon de kommande åren kan innebära kvarvarande kostnader vid övergång till entreprenad. Kommunen har inga långa avtal som berör en övergång till entreprenad.

9 Slutsatser och rekommendationer

Det finns goda förutsättningar för Mjölby kommun att fortsätta insamling av kommunalt avfall i egen regi. Det finns många fördelar som talar för det kopplad till Mjölby kommuns förutsättningar så som flexibilitet, kundkontakter, kontroll och kvalitet i insamlingen. Den ekonomiska aspekten är inte av större betydelse då kostnadsnivån för en egen regi och insamling på entreprenad bedöms som likvärdig.

Den viktigaste aspekten för att fortsätta med insamling i egen regi är att kommunen har rådighet vid systemomställningen till fastighetsnära insamling med fyrfack.

Att fortsätta insamling i egen regi bedöms ligga i linje med kommunens Vision 2045 och värdegrund:

Livs villkor – Möjlighet att hålla hög kvalitet för tjänster och service utifrån kunders behov.

Medborgare och kunder i fokus – Kommunen har kontrollen ända fram till kundernas kärn och kan anpassa och utveckla tjänster efter kundernas behov.

Professionellt bemötande – Det är kommunen som möter kunderna vid insamlingen och kan leda och utbilda insamlingspersonalen utifrån behov och önskemål.

Samverkan för förbättring – Kommunen har möjlighet till intern och extern samverkan för att skapa förbättringar och effektivare verksamhet.

Kreativt förhållningssätt – Kommunen har rådighet över utvecklingen av insamlingen och kan anpassa, utveckla och förbättra insamlingen utefter kunders och omvärldens behov, önskemål och krav.

10 Referenser

Avfall Sverige, Rapport 2019:24, Avfallsinsamling – Upphandling eller egen regi?

Miljö & Avfallsbyrån, Fastighetsnära insamling av förpackningar – Jämförande utredning om olika insamlingssystem, Mjölby kommun, 2023-06-07

Underlagsmaterial från Mjölby kommun

Bilaga 1

Beräkningsförutsättningar

Till grund för beräkningarna av kostnaderna i FNI-utredningen och utredningen om driftform ligger följande generella förutsättningar:

- Anslutningsgraden till FNI är 100 %.
- Insamlingskostnaden beräknas baserat på erforderligt antal insamlingsfordon och chaufförer.
- Fordon antas ha dieseldrift och utrustade med RFID.
- Samtliga fraktioner antas omlastas på Hulje avfallsanläggning.
- Beräkningarna bygger på basfakta om kommunerna (antal invånare, antal hushåll, antal ÅVS:er och insamlade mängder).
- Beräkningen av behovet av fordon baseras på nuvarande och förväntad prestation för tömning i tätort och på landsbygd samt vid flerbostadshus.
- Fyrfacksfordon för småhushämtning antas vara dubbelbemannade i tätort och enkelbemannade på landsbygden. I fordon som används för tömning av separata kärl och krantömning antas enkelbemanning.
- Avskrivningstid på fordon är satt till 7 år.
- Avskrivningstid på kärl är satt till 10 år.
- Kalkylränta är satt till 4%.
- För system med fullt utbyggd FNI antas totalt en arbetsledare behövas.
- Beräkningar avseende FNI med separata kärl i lägenheter bygger på Avfall Sveriges rekommenderade dimensionering.
- Flerbostadshus som har ett (1) 370-literskärl som i dagsläget hämtas 1 ggr/vecka har antagits kunna ha en dubbel uppsättning fyrfackkärl istället för separata kärl. Totalt är det 192 flerfamiljshus som har kärllhämtning, varav hälften har bara ett kärl. I modellen har antagits att 75 flerfamiljshus får dubbel uppsättning fyrfack.
- Totalt finns 92 krantömda behållare för restavfall och gröna påsar för matavfall som betjänar ungefär hälften av lägenheterna. Dessa har tagits med i beräkningen för insamling av restavfall.
- Alla flerfamiljshus och verksamheter antas få kompletterande matavfallskärl (förutom de flerfamiljshus som antas få fyrfackskärl).

Prestation

Antalet bilar som behövs för insamlingen baseras på antaganden om prestation vid tömning med olika bilar i olika områden.

För beräkning av behovet av bilar har prestationen, det vill säga hur många bilar som töms per dag i genomsnitt, stor betydelse. Antaganden om prestation vid de insamlingssystem som utreds görs utifrån dagens prestation och skiljer sig åt mellan olika områden: småhus i tätort, småhus på landsbygd och flerbostadshus. Tömning på landsbygd tar till exempel längre tid än tömning i tätort.

Dimensionerande tömningsarbete

Beräkningarna i FNI-utredningen resulterade i en dimensionering av ett fullt utbyggt insamlingssystem med FNI. I dimensioneringen antogs en bestämd kärvolym för varje avfallsfraktion men det kan givetvis komma att variera i verkligheten beroende på specifika förutsättningar vid verksamheter och flerbostadshus. Detta resulterar i ett behov av antal tömningar per år baserat på bland annat avfallsmängder, kärvolym och tömningsintervall, se Tabell 1.

Dimensioneringen utgjorde sedan grunden för behovet av fordon och personal för den egna-regi-verksamheten. Här utgör prestationstalet en mycket viktig aspekt, se mer om prestation ovan.

Det dimensionerande tömningsarbetet utgör också grunden för beräkningen av entreprenadkostnaden. Tömningspriser från två olika anbud multiplicerades sedan med antalet tömningar i Tabell 1.

Tabell 1 Avfallsfraktion, kärldvolym och antal tömningar per år

Avfallsfraktion	Volym (l)	Antal tömningar/år
Fyrfack, kärl 1 och 2	370	278 619
Matavfall	140	36 504
Restavfall	370	33 124
Returpapper	370	11 154
Pappersförpackningar	660	22 204
Plastförpackningar	660	12 584
Glasförpackningar, färgade	190	4 212
Glasförpackningar, ofärgade	190	4 212
Metallförpackningar	190	4 290
Restavfall, krantömda behållare	-	4 508

Beräkningarna av entreprenadkostnaden utgår från grundtjänsterna i tabellen ovan. Extratjänster eller tillägg för dragavstånd mm omfattas inte.

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109Handläggare
Victoria Lejon
Telefon 010-234 55 08

PM egen regi eller entreprenad

Mer information kring närliggande kommuners insamlingsorganisationer har efterfrågats i ärendet. Följande frågeställningar har inkommit för att besvaras:

1. Hur ser läget ut i Östergötland, vilka ha sophantering i egen regi vilka har det utlagt? (Inkludera Tranås)
2. Bland de kommuner som har det utlagt hur har det sett ut i de senaste upphandlingarna med anbud, antal, prisförändring?
3. Hur ser kostnaderna ut för vår sophantering idag i jämförelse med alla kommuner i Östergötland-Tranås?
4. Vi behöver en tidslinje med beställning av fordon kontra upphandling av verksamheten och då med antagande eller avbrytning av upphandlingen av entreprenad.
5. Hur skulle skrivningar kring krisberedskap kunna skrivas in och vad skulle det kunna medföra för kostnader vid en entreprenad av verksamheten?
6. Vid tidigare dragningar har vi fått att det är en trend att ta tillbaka sophantering i egen regi. Vilka kommuner är detta och vad har man angivet som anledning?
7. I sista dragningen vart det lite otydligt angående köp. Vem köper in fordon och kärl vid en entreprenad av verksamheten?

Rapporten Driftform för insamling av avfall skriven av Miljö & Avfallsbyrån (2024) och Avfall Sveriges rapport 2019:24 Avfallsinsamling- Upphandling eller egen regi? (2019), har använts som underlag för att besvara frågorna. Statistik har inhämtats från Avfall Sveriges statistikdatabas Avfall Web. För att besvara frågorna har avfallsenheten, utöver rapporterna, tillfrågat tolv kommuner från Småland, Östergötland, Närke och Sörmland.

Följande frågor har ställts via mail till de tillfrågade kommunerna.

1. Har ni under de senaste 15 åren bytt insamlingsorganisation?
  - a. Om ja, vad har ni gått ifrån? Varför?
2. Vilken typ av insamlingsorganisation för kommunalt avfall har ni i dagsläget? Egen regi eller upphandlad entreprenad?
3. Om upphandlad entreprenad:
  - a. När gjorde ni senaste upphandlingen?

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

- b. Hur många anbud fick ni?
  - c. Vad fick ni för anbudspriser?
  - d. Är ni nöjda med entreprenaden?
4. Funderar ni på att byta insamlingsorganisation inom närmsta 15 åren?
- a. Om ja, varför?
  - b. Om nej, varför?

Sammanställning av inhämtad data

Hur ser läget ut i Östergötland, vilka ha sophantering i egen regi vilka har det utlagt? (Inkludera Tranås)

En nulägesbild har tagits fram över avfallshanteringen i Östergötland med omnejd och presenteras i bilden nedan. Av Östergötlands tretton kommuner är det 5 kommuner som bedriver avfallsinsamlingen i egen regi. 8 stycken kommuner samt Tranås bedriver insamlingen på entreprenad i dagsläget.

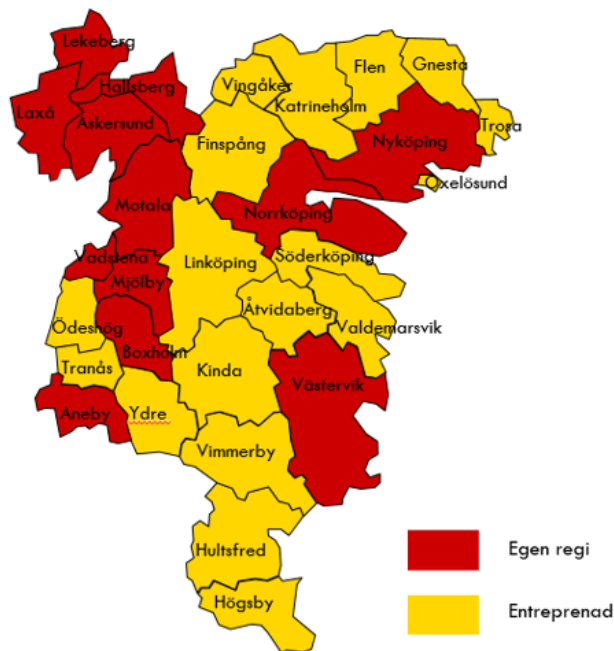

Bild 1. Karta över kommuners driftform i Östergötland med omnejd.

Bland de kommuner som har det utlagt hur har det sett ut i de senaste upphandlingarna med anbud, antal, prisförändring?

Av de tillfrågade kommunerna har 9 återkopplat med svar. 5 av kommunerna bedriver insamlingen via entreprenad. Generellt inkommer det mellan 3-5 anbud vid en upphandling. Gällande anbudspriser går det inte att specificera prisskillnader då avtalen och omfattningen skiljer sig markant åt mellan kommunerna. Förutsättningarna på marknaden just vid upphandlingstillfället är avgörande för anbuden likaså vad som handlas upp.

4 av kommunerna som tillfrågats bedriver insamlingen i egen regi varav 2 har gått ifrån entreprenad under de senaste 15 åren. En av anledningarna till övergången till egen regi var osäkerheter på marknaden. De svar som inkommit från kommunerna redovisas nedan.

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

Tranås kommun genomförde den senaste upphandlingen 2016 och fick endast in 1 anbud. Kommunen är nöjda med entreprenaden och kommer efter utgången entreprenad 2026 göra en ny upphandling. Anledningen till att kommunen fortsätter med entreprenad efter 2026 är då denna insamlingsorganisation redan är etablerad. Inom 15 år uppger kommunen att de har planer på att utreda insamling i egen regi.

Tranås kommun anger följande som för- och nackdelar med egen regi:

Tabell 1. För – och nackdelar med egen regi enligt Tranås kommun.

Fördelar egen regi	Nackdelar egen regi
Man har full koll på hämtningsställen.	Man har anställd personal som är sjuka, vab, semestrar mm så här bör man ha personal att snabbt kunna ringa in eller att man har en "löshäst" som har arbetsuppgifter i organisationen men kan rycka hen från dessa.
Man har kontroll över verksamheten.	Verkstadsbesöken för fordon blir dyra och kan bli stående ett tag så här bör man ha en reservbil i beaktning.
Kan ändra rutter för att få så effektiv hämtning som möjligt.	Man kommer råka ut för olyckor, skadeersättning mm.
Blir det nya lagar/förordningar kring insamling blir det lättare att ställa om utan att behöva ha diskussioner med entreprenörer.	Inte säkert att rent ekonomiskt är mer fördelaktigt med egen regi.
Hämtarna är anställda på bolaget eller kommunen så dom blir ambassadörer, här skall dom ha luft i sin tid så dom kan ta sig tid att pratat med kommuninvånarna vid frågor och synpunkter. Deras arbetstid är 8 timmar/dag så det skall dom hinna med. Just avfallsavdelningen är den avdelningen som har mest kontakt	Får ta kapitalkostnader.

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

med våra (kunder) kommuninvånare.	
Egna anställda är måna om sin anställning i bolaget/kommunen så rapporterar till arbetsgivaren vid tex nya hämtställen som ej finns med på turen, inventeringar där vi tömmer fler kärl än på sina listor. Upptäcker konstigheter helt enkelt som entreprenörer ej tänker på eller har i sitt uppdrag utan vill bara bli färdiga så snabbt som möjligt.	Måste bygga personalbyggnad och garage.
Slipper upphandlingar och blir det ny entreprenör tar det tid innan dom blir inkörda på rutten mm.	Får till att personalen sköter och är rädda om fordonen.

Ödeshögs kommun genomförde den senaste upphandlingen för avfallshantering 2020 där de fick in 3 anbud. Ödeshög är både nöjda och missnöjda med insamling på entreprenad. Tjänsteperson på kommunen skriver följande:

"Det som är bra är att entreprenören står för risken med trasiga bilar och de ansvarar för anlitande av vikarier under semestern. Det som är mindre bra är att det blir mindre flexibelt när ett avtal styr allt. Detta blir särskilt tydligt vid halt väglag och dåliga vägar. Har man verksamheten själv är det enklare att snabbt planera om så att det blir möjlighet att köra in hämtning nästa dag. [...] Det blir också svårare att tillsammans jobba med förbättringar då det blir fler led i mellan. En annan mindre bra sak är att entreprenörer tar höjd för strul när de lämnar sitt anbud, vilket krasst innebär att vi betalar för trasiga fordon oavsett om de går sönder eller inte."

Inför införandet av fastighetsnära insamling (FNI) utreder Ödeshögs kommun om insamlingen ska fortsätta på entreprenad eller gå över i egen regi. Inget beslut är taget i frågan.

Sörmland Vatten och Avfall AB genomförde senaste upphandlingen 2023 och fick in 5 anbud. Upphandlingen sträcker sig över 3 kommuner (Flen, Katrineholm och Vingåker). Sörmland Vatten anger att de är nöjda med entreprenaden och att priset för entreprenaden är billigare än övergång till egen regi. De anger dock att vid införandet av FNI kan en utredning om

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

förändrad insamlingsorganisation behöva genomföras. Orsaken till detta är om ej tillräckligt många anbud inkommer vilket kan orsaka för höga priser.

Boxholms Teknik AB har ej genomfört ett byte av insamlingsorganisation under den giva tidsperioden och har inga planer på att göra det framöver.

Boxholms kommun har genomfört en översiktlig utredning med extern konsult. Utredningen kollade på eventuellt samarbete och samordningsvinster mellan Boxholm och Ödeshög. Utredningen förespråkar samverkan med andra kommuner/kommungrannar i fortsatt insamlingsorganisation. Inget beslut har tagits i frågan.

Nodra har tidigare haft all insamling på entreprenad men tog över den fastighetsnära insamlingen i småhus under 2019 – 2021 i egen regi. Anledningen till att det togs hem var uttalad risk för konkurs för entreprenören. Nodra anger ytterligare anledningar till att delar av organisationen övergick till egen regi:

”Marknadsläget med många oseriösa aktörer, dvs stor risk att hamna i samma situation igen, med väldigt låga priser, kontinuerliga viteskrav och många mötestimmar för uppföljning.”

Slutligen angavs kvalitén och arbetsmiljön som viktiga aspekter till förändringen i organisationen. Historiskt anger Nodra att 3-5 anbudsgivare är standard vid tidigare upphandlingar.

Sydnärke kommunalförbund tog 2023 över avfallshanteringen i Laxå och Askersund kommuner som ett sista steg i övergången till egen regi. Rådighet över avfallshanteringen ansågs vara en av de viktigaste aspekterna till varför insamlingen togs hem i egen regi, se mer i 5.6 i Rapporten Driftform för insamling av avfall skriven av Miljö & Avfallsbyrån (2024).

Motala/Vadstena har inte under den giva tidsperioden bytt insamlingsorganisation och kör i egen regi i dagsläget. Motala/Vadstena är nöjda med vald insamlingsorganisation och anger följande orsaker till nöjdheten.

”Väl inkörd organisation i egen regi med fordon, kärl, garage, personal mm där vi känner att vi kan genomföra insamling med bra kvalitet, full koll, bra service och kostnadsnivå.”

Söderköping har en lång tradition av insamling på entreprenad och har inte bytt insamlingsorganisation under den givna tidsperioden. Den senaste upphandlingen av avfallsinsamlingen genomfördes 2020 där 3 anbud inkom. Då fick de ett tömningspris på 30 kr per kärl. Priset har indexjusterats med tiden och ligger i dagsläget på 37,71 kr. De funderar inte på att byta insamlingsorganisation de kommande 15 åren och anger att brist på kunskap och resurser inom organisationen som anledning till fortsatt entreprenad.

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

Finspång Tekniska Verk AB har inte bytt insamlingsorganisation de senaste 15 åren. De utför i dagsläget insamlingen på entreprenad och senaste upphandlingen genomfördes 2023 med planerad start 2025 i samband med FNI utbyggnad. 3 stycken anbud inkom. Organisationen är nöjd med entreprenad och planerar inte att byta de kommande 15 åren. De beskriver att kommunen är för liten för att egen regi ska vara lönsamt då många nya investeringar krävs. Även avsaknad av lokal kompetens i form av en verkstad för fyracksfordon.

Hur ser kostnaderna ut för vår sophantering idag i jämförelse med alla kommuner i Östergötland-Tranås?

Tabell 2 visar den totala kostnaden för avfallsinsamlingen exklusive slam per person per år för 2023. Tabellen inkluderar medlemskommuner från avfallsnätverket Def.Waste. Def.Waste består av kommuner från Småland, Östergötland samt Sörmland. Def.Waste är en lämplig grupp att jämföra Mjölby med då det rör sig om närliggande kommuner med liknande marknadsförutsättningar.

Statistiken kommer från Avfall Webs värderingsrapport som sammanställs varje år efter att samtliga kommuner har rapporterat in. Ett lågt värde (850 kr per år eller mindre) innebär en låg kostnad per person. Högt (mer än 1200kr per år) innebär en hög kostnad.

Medelvärdet för Def.Waste kommunerna är 1153 kr per person. Mjölby kommun ligger på 951 kr per person och sticker inte ut jämfört med medlemmarna i Def.Waste-nätverket.

Tabell 2. Totala kostnader 2023 exkl. slam (kr/person) i Def.Waste kommuner.

	Låg < 850	Medel-låg 850-1000	Medel-högt 1000-1199	Högt >1200							
Organisation/kommun											
Totala kostnader exkl slam (kr/person)	1 153	1 924	1 972	1 010	1 454	909	1 644	856	951	1 794	
Organisation/kommun											
Totala kostnader exkl slam (kr/person)	1 043	1 008	886	1 120	1 190	-	-	1 524	-	-	

Vi behöver en tidslinje med beställning av fordon kontra upphandling av verksamheten och då med antagande eller avbrytning av upphandlingen av entreprenad.

I nedanstående tabell finns förväntad tidsplan för införande av FNI utifrån de olika driftformerna. Då en upphandling av entreprenad tar längre tid förväntas projektet inte hålla tidsramen för det lagstadgade beslutet.

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

Tabell 3. Tidsplan för respektive driftform i Mjölby kommun.

Driftform	Aktivitet	2024		2025				2026				2027	
		Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
	Beslut om driftform												
Egen regi													
	Upphandlingsdokument												
	Upphandlingsprocess												
	Leveranstid												
	Införande FNI småhus												
Entreprenad													
	Upphandlingsdokument												
	Upphandlingsprocess												
	Leveranstid												
	Införande FNI småhus												

Se stycke 8.8 i Rapporten Driftform för insamling av avfall skriven av Miljö & Avfallsbyrån (2024) för mer utförlig förklaring av tidsplan.

Att lägga ut flera upphandlingar vid ett tillfälle för att sedan avbryta den mindre relevanta upphandlingen kommer upplevas oseriöst av anbudsgivarna. Enligt upphandlingsmyndigheten och Lagen om offentlig upphandling (LOU) får en upphandling avbrytas om det finns sakliga skäl för detta. Sakliga skäl för att avbryta en upphandling kan till exempel vara bristande konkurrens eller oförutsedda händelser. Ska en upphandling av avfallsinsamlingen genomföras behöver tid och resurser avsättas. Kommunen har inte i dagsläget den kompetens som krävs för att upphandla en entreprenad av denna storlek och omfattning därav behöver kommunen ta in extern hjälp. Detta skulle medföra tillkommande kostnad som inte är budgeterat i nuläget.

Hur skulle skrivningar kring krisberedskap kunna skrivas in och vad skulle det kunna medföra för kostnader vid en entreprenad av verksamheten?

Skrivningar kring krisberedskap skulle kunna skrivas in på olika sätt i förfrågningsunderlaget och därmed avtalas. Som upphandlande myndighet bör man ha i åtanke att anbudslämnare kommer att ta höjd för detta i sin prissättning. Skrivningar som dessa driver därmed kostnader.

Det är svårt att uppskatta vilka nivåer dessa kostnader skulle kunna hamna på. Det beror på vilka skrivningar som ska skrivas in och konkurrensen på marknaden dvs. antal inkomna anbud men också hur anbudsintämnarna tänker kring risken och vilka konsekvenser det kan leda till för dem.

Frågan har ställts fråga till andra kommuner. Söderköping är den kommun som återkopplat och de har inte beaktat krisberedskapen i sin upphandling.

Vid tidigare dragningar har vi fått att det är en trend att ta tillbaka sophantering i egen regi. Vilka kommuner är detta och vad har man angivet som anledning?

PM egen regi eller entreprenad

Datum 2024-05-21
Diarienummer SBN/2024:109

Nodra och Sydnärke kommunalförbund är två exempel på organisationer som gått från entreprenad till att ta hem insamlingen i egen regi. Besluten har grundats på bland annat marknadsosäkerheter, rådighet, arbetsmiljö och ekonomi. Se 5.6 Byte av driftform i rapporten Driftform för insamling av avfall skriven av Miljö & Avfallsbyrån (2024) för fler anledningar.

I sista dragningen vart det lite otydligt angående köp. Vem köper in fordon och kärl vid en entreprenad av verksamheten?

Vanligaste förfarande är att kommunen äger kärlen oavsett insamlingsorganisation. Det är ovanligt att entreprenören köper in kärl, men inte omöjligt. Fordon ägs oftast av utföraren, men undantag finns. Se 7.1 samt 8.2 i rapporten Driftform för insamling av avfall skriven av Miljö & Avfallsbyrån (2024).

Victoria Lejon
Avfallsutvecklare

Patricia Olsson
Avfallsingenjör

Thomas Aronsson
Inköpsstrateg

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Mjölby kommun 595 80 Mjölby
Telefon: 010-234 50 00
Telefax: 010-234 58 80
E-post: samhallsbyggnad@mjolby.se
www.mjolby.se
Organisationsnummer: 212000-0480